

מסורת הש"ס

^(א) [נעיל יג,]. (ב) נעיל יב. שבעות כ,

תורה אור השלם

1. איש כי ידר נדר לך או השבע שבעה לאסור אסר על נפשו לא יחל דברו בכל דיצא מפיו יעשה: במדבר ג ג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה רבינא וכו' שאוכל לך אלה: (ב) ברין ד"ה אמר קרא וכו' ולא למעוט אלא כי היכי:

גליון הש"ס

גמ' הא בכם הארין: ע' לקמן דף כ ע"ב:

מוסף רש"י

לכדתניא איזהו איסר כו'. לנמנע חיסור עמלו על חספן (מאירי בשמו, ע"ש).

פירוש הרא"ש

רבינא אמר הכי קתני כו'. לסימנא אינטריך לאשמעי' דכשנר חזיר לא בעי שאלה: מנה"מ. דנענין דבר הנדור ולא דבר האסור: אמר קרא איש כי ידור נדר לה. מתן דלות ליה דברה מורה גלשון בני אדם דריש ליה מלה' אע"ג דרשי' ליה לקמן מלמד שהנדים חלון על דבר מזהו מדבר הכשות מרייותיו שמעי' מינה דלא חייל מדיש מיחור נדר לומר עד שידור דבדר הנדור לה' ומדיש נמי לא יחל דברו לומר אפי' אם הוא עורר בדבר שהוא לה' כגון מזהו לא לעשות מזהו ומר שלא לעשותה הרי הוא צנל יחל דברו: הא בתיב לאסור איבר. דמשמע שאסר עמלו דבדר האסור: מביעי ליה לברתניא איזהו נדר איסר האמור בתורה. ומקו' לה בשבעות דמתפיס בנדר כנדר דמי: הא בת"ח. שאניו גביל בנדרים: הא בע"ה. שאניו טביר מלידור והשמירו עליו כדי שלא יאסור את אשתו עליו: והתניא. בנימוחא שאלקין בין מ"ח לעם הארץ ומיהו אין טעמא שור דבני טור בתורה הוי טעמא דת"ח יודע דכיון דלא אמר במה שכתוב בה בגיילי קא משכנע אבל עס הארץ אינו בקי בכל וזו ואחי לגלולי אפילו כי קא משתבע במה שכתוב בה אבל בנתיני' ליכא לפרש שלא יקל ראשו בשאר נדרים דאסן על אפילו כשנר חזיר יהא נריך שאלה:

רש"י

אלא רבי יהודה היא.

דלית ליה מכלל לאו הן: היינו רישא. כלומר כנר תנינא צפירקין דלעיל (דף י:) לחולין שאוכל לך לא כשר וכו' ומוקמינן לה כרבי יהודה ומאי קא משמע לן הכא אלא ודאי לא אינטריך הכא חולין אלא אידי דבעא למיתני כשנר חזיר כעבודת

כוכבים תנא נמי חולין: **רבינא אומר**. הא דקתני חולין לאו דאמר חולין שאוכל (א) אלא הכי קתני אלו מותרין כחולין האומר כשנר חזיר כעבודת כוכבים כו': ואי לא **תנא חולין**.

דמשמע מותר כחולין הוא הוה אמינא בעי כשנר חזיר או כעבודת כוכבים בעי למשאל אי הוה נדר אי לא ולהכי תנא חולין למימר דחולין גמורין נינהו דלא בעי שאלה: ומי **איכא לאסוקי אדעתא**. דבעי שאלה היכא נדרר כהאי גוונא אי לא תני נמי חולין: והא **מדקסני סיפא האומר לאשמו הכי אם אסורה כאימא**. אע"ג דנדר דבנר האסור דלא הוי נדר: **פוסחין לו פתח ממקום אחר**. לנודר זה להכרעה שצריך לנא לפני חכם ואין פוסחין לו לומר הואיל ונדרת דבנר האסור לא כלום נדרת אלא מפתח אחר מראין לו ההיתר כדי שלא יקל את ראשו לנך כלומר להכי מצרכינן ליה שאלה ופוסחין לו פתח ממקום אחר כדי שלא יהא קל בעיניו לידור בנך להזכיר אמו לגנאי. ומדקתני כהא סיפא דלריך שאלה מכלל דרישא דלא קתני לא נריך שאלה ואפילו אי לא אמר חולין לא מצרכינן ליה שאלה: **אלא חולין ממינא נסבה**. כדי נסבה: דהא **כסב נמי לאסור איסר**. ונימא נמי עד שידור דבנר האסור: **לא אמר כלום**. אלתא אפילו שאלה לא בעי: **לא אמר כלום מדאורייתא**. הואיל דנדר דבנר האסור ומ"מ נריך שאלה כדי שלא יקל את ראשו בנך: **תלמיד חכם**. לא בעי שאלה דלקראי צעלמא הוא דאירע לו ולא יקל את ראשו בנך ומתני' מיירי בעס הארץ דאי אמרת אפילו שאלה לא בעי יקל את ראשו להיות נודר כן: הנודר

קאמר דהיכי לימא ככר זה עלי כשנר חזיר לא אפשר דשנר חזיר **אסריה רחמנא** והוא לא אפשרי: **מפסעי לנדפניה לזיוא איסר וכו'**. לאשמועינן דע"ג דתלי נדרו בנדר שלא נאסר אלא לו לבדו דהיינו כ"ה שמת צו אציו חייל נדרא דאי לאו האי קרא הוה אמינא כי ידור נדר עד שידור דבנר שהוא הנדור לגמרי שנאסר מכל מחמת אותו נדר קמ"ל קרא דלאסור איסר. וא"ת אי"כ היכי מקשינן התם בריש פרק שבעות שתיס בתרא [שבעות כ:] כיוס שמת צו אציו פשיטא והא טובא קמ"ל וכדכתיבנא נראה בעיני דמלדא נקט תנא בנדר על ככר ומתפיס על ככר אחר צו משמע דאגב אורחיה מילתא אחריתי אתא לאשמועינן דמתפיס צימים שאפילו צלא נדר לא היה אוכל בהס בשר כיון דמ"מ משום נדר ג"כ הס נאסרים עליו כי מתפיס בזה חייל נדרא והיינו יוס שמת צו אציו ויוס שמת צו רצו דלפילו בלא נדר משום זעריה לא הוה אחיל בזה בשרא ושמי חמרא ומש"ה פריך יוס שמת צו אציו פשיטא דהא כל איסוריה לימיה אלא מחמת נדר ואע"ג דממילא נמי הוי ממנע מאי נפקא לן מינייה מ"מ מתפיס בנדר הוא דלא אפשר ליה לאתפוסי צאיסורא כלל ומפרקינן יוס שנהרג גדליה בן אחיקס אנטריכא ליה דמתסר ממילא וקמ"ל דכיון דלית ביה נמי נדרא מתפיס בנדר הוא ואסור. ואס תאמר דהכא משמע דההיא דלחזיר איסר האמור בתורה נפקא לן מקרא דלאסור איסר ואילו התם בפרק שבעות שתיס בתרא מייתי לה מנא ה"מ אמר קרא איש כי ידור נדר לה' עד שידור דבנר הנדור דאלמא כולה מילתא מהאי קרא נפקא לן ולא מצטרך לן לאסור אסר כלל וי"ל דהתם משום דלא קאי צעיקרא דהא דינא לא דק ונקט קרא דכי ידור נדר משום דההוא קרא נמי משמע דנדר הוי ע"י התפסקה אבל אין ה"נ דקרא לאסור איסר מצעי לן למתפיס דבנר שלא נאסר אלא לו לבדו דחייל נדריה: הילכך לענין הלכה נקטינן דמתפיס דבנר האסור לא הוי נדר ולא נריך שאלה כלל ואפילו בעס הארץ אלא במדיר אשתו בלבד ומהאי טעמא דכתיבנא בנתיני' אבל מתפיס דבנר הנדור ואפי' דבנר שאינו נדור אלא לו בלבד חייל. וה"מ מתפיס בנדר אבל מתפיס בשבעות לא מהני דק"ל בפרק שבעות שתיס בתרא [שס כ.] דמתפיס בשבעות לאו כמזויא שבעה מפיו דמי דהיינו טעמא משום דנדר חל על החפץ שאסר את החפץ עליו בנדר ולפיכך כשהוא מתפיס חפץ בשפך רצוי הוא שחול אבל שבעה הוא אוסר עצמו מן החפץ אבל גוף החפץ אין עליו נדר וקדושה כלל הילכך אי אמר זה כזה לא אמר כלום וכן נמי אם אמר שלא אוכל בשר כיום שמת צו אציו והוא היה מושבע על אותו יוס לא אמר כלום דהא בראותו יוס מתפיס ואותו יוס ליכא בצויה נדרא כלל. ואיכא מ"ד דנהי דמתפיס בשבעות לאו כמזויא שבעה מפיו דמי ה"מ לענין קרבן ומלקות אבל איסורא מיהא איכא וזה אינו מחוור וכמו שכתבתי שם בס"ד: **הא בת"ח**. דכיון דתני לא אמר כלום משמע שאינו נריך שאלה כלל ואפי' מדרבנן ומיירי בת"ח: **והסניא**. בניחותא. כלומר דאף על גב דלריך שאלה לעס הארץ תני לא אמר כלום כיון דת"ח אין נריך שאלה: **הכי גרסינן ואמר רבי יוחנן ואמר רב נחמן:**

ואלו מותרין פרק שני נדרים

ר"ן

יד.

אלא רבי יהודה היא היינו רישא. מתני' דפרקא קמא [י:] דתנן לחולין שאוכל לך קרי רישא. ונראה בעיני דה"פ בשלמא אי כר"מ מתוקמא לא תקשי לן היינו רישא משום דההיא דלעיל אוקימנא [יא.] כרבי יהודה והכי קתני שרבי יהודה אומר האומר ירושלים וכו' והכא סתם לן תנא דלפילו לר"מ

דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן כהא מודה משום דכיון דאמר לא חולין על כרחין קרבן הוי אבל קאמר הש"ס דלא אפשר לאוקמא אליציה דכיון דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן אפילו בכי האי גוונא אית ליה למישרי: **אידי דקסני כשנר חזיר וכו'**. כלומר הא דקתני חולין שאוכל לך לאו לגופיה אינטריך ולא דליוקא אלא אגב גררא דשארא פתח ביה הכי: **הכי קסני** ואלו **מוסרין כחולין**. כלומר כאומר חולין שאוכל לך שיהא מותר לגמרי ולא בעי שאלה: **מנא ה"מ**. דמתפיס דבנר האסור לא מתסר: **אמר קרא כי ידור נדר וכו' עד שידור דבנר הנדור**. נראה בעיני דהכי פירשו דבנר הנדור מיתסר לא נריך קרא דכיון דאמר ככר זה עלי אסור וכו' נדר כי אמר נמי כקרבן אסור קאמר ולא גרע מידות אלא ודאי קרא דכי ידור נדר לאו לדנר הנדור אתא אלא למעוטי דנר האסור. ופרכינן אי הכי אפילו דבנר האסור נמי דהא תביב לאסור איסר כלומר דעל כרחק כל חד לגופיה אינטריך ולא

למעוטא (ב) דכי היכי דלא תיסק אדעתין דמתפיס לא הוי נדר כתב רחמנא הני מתי קראי לאשמועינן בנתיפס דבנר הנדור ומתפיס דבנר האסור הוי נדר וכל חד מינייהו חייל דאי לא לאסור איסר למאי מוקמת ליה. ומפרקינן לאסור איסר מתצעי לכדתניא לחזיר איסר וכו' כלומר וכיון דאפשר לאוקומה להך דרשא להכי מוקמת לה משום דסבירא היא דמתפיס דבנר האסור לא חייל דבשלמא דבנר הנדור מני לאתפוסי ולומר ככר זה עלי בנדר וקרבן שנאסר ע"י נדר אכל כי מתפיס דבנר האסור לא כלום תבנר דהכי לימא ככר זה עלי כשנר חזיר לא אפשר דשנר חזיר **אסריה רחמנא** והוא לא אפשרי: **מפסעי לנדפניה לזיוא איסר וכו'**. לאשמועינן דע"ג דתלי נדרו בנדר שלא נאסר אלא לו לבדו דהיינו כ"ה שמת צו אציו חייל נדרא דאי לאו האי קרא הוה אמינא כי ידור נדר עד שידור דבנר שהוא הנדור לגמרי שנאסר מכל מחמת אותו נדר קמ"ל קרא דלאסור איסר. וא"ת אי"כ היכי מקשינן התם בריש פרק שבעות שתיס בתרא [שבעות כ:] כיוס שמת צו אציו פשיטא והא טובא קמ"ל וכדכתיבנא נראה בעיני דמלדא נקט תנא בנדר על ככר ומתפיס על ככר אחר צו משמע דאגב אורחיה מילתא אחריתי אתא לאשמועינן דמתפיס צימים שאפילו צלא נדר לא היה אוכל בהס בשר כיון דמ"מ משום נדר ג"כ הס נאסרים עליו כי מתפיס בזה חייל נדרא והיינו יוס שמת צו אציו ויוס שמת צו רצו דלפילו בלא נדר משום זעריה לא הוה אחיל בזה בשרא ושמי חמרא ומש"ה פריך יוס שמת צו אציו פשיטא דהא כל איסוריה לימיה אלא מחמת נדר ואע"ג דממילא נמי הוי ממנע מאי נפקא לן מינייה מ"מ מתפיס בנדר הוא דלא אפשר ליה לאתפוסי צאיסורא כלל ומפרקינן יוס שנהרג גדליה בן אחיקס אנטריכא ליה דמתסר ממילא וקמ"ל דכיון דלית ביה נמי נדרא מתפיס בנדר הוא ואסור. ואס תאמר דהכא משמע דההיא דלחזיר איסר האמור בתורה נפקא לן מקרא דלאסור איסר ואילו התם בפרק שבעות שתיס בתרא מייתי לה מנא ה"מ אמר קרא איש כי ידור נדר לה' עד שידור דבנר הנדור דאלמא כולה מילתא מהאי קרא נפקא לן ולא מצטרך לן לאסור אסר כלל וי"ל דהתם משום דלא קאי צעיקרא דהא דינא לא דק ונקט קרא דכי ידור נדר משום דההוא קרא נמי משמע דנדר הוי ע"י התפסקה אבל אין ה"נ דקרא לאסור איסר מצעי לן למתפיס דבנר שלא נאסר אלא לו לבדו דחייל נדריה: הילכך לענין הלכה נקטינן דמתפיס דבנר האסור לא הוי נדר ולא נריך שאלה כלל ואפילו בעס הארץ אלא במדיר אשתו בלבד ומהאי טעמא דכתיבנא בנתיני' אבל מתפיס דבנר הנדור ואפי' דבנר שאינו נדור אלא לו בלבד חייל. וה"מ מתפיס בנדר אבל מתפיס בשבעות לא מהני דק"ל בפרק שבעות שתיס בתרא [שס כ.] דמתפיס בשבעות לאו כמזויא שבעה מפיו דמי דהיינו טעמא משום דנדר חל על החפץ שאסר את החפץ עליו בנדר ולפיכך כשהוא מתפיס חפץ בשפך רצוי הוא שחול אבל שבעה הוא אוסר עצמו מן החפץ אבל גוף החפץ אין עליו נדר וקדושה כלל הילכך אי אמר זה כזה לא אמר כלום וכן נמי אם אמר שלא אוכל בשר כיום שמת צו אציו והוא היה מושבע על אותו יוס לא אמר כלום דהא בראותו יוס מתפיס ואותו יוס ליכא בצויה נדרא כלל. ואיכא מ"ד דנהי דמתפיס בשבעות לאו כמזויא שבעה מפיו דמי ה"מ לענין קרבן ומלקות אבל איסורא מיהא איכא וזה אינו מחוור וכמו שכתבתי שם בס"ד: **הא בת"ח**. דכיון דתני לא אמר כלום משמע שאינו נריך שאלה כלל ואפי' מדרבנן ומיירי בת"ח: **והסניא**. בניחותא. כלומר דאף על גב דלריך שאלה לעס הארץ תני לא אמר כלום כיון דת"ח אין נריך שאלה: **הכי גרסינן ואמר רבי יוחנן ואמר רב נחמן:**

והא

אוכל ככר זה ודריש ליה התם משום דאיסר זה הטילו הכפילות בין נדר לשבעה וכיון גלשון הוא לעצמו ליכא למדרש מן הכפילות שיתפיס בנדר מדי דהוה אשבעה דכתיב או השבע שבעה דכתיב לא קשאי כלל מן הכפילות דפרי' כן נראה למורי שי' ורביניהו הרי את עלי וכו'. יודע היה דמתמתין דבעי התרת חכס אינו כ"א מדרבנן דבנר הנדור בעי אלא ס"ד דהך ברייתא דקתני לא אמר כלום אפי' מדרבנן לא בעי שאלה מדקתני לא אמר כלום וכן מוכח שנייא דאצי דקאמר לא אמר כלום מדאורייתא ונריך שאלה מדרבנן: ה"ג בהך ברייתא הרי את עלי בבשר אבי בבשר אחותי. ואחאמיו על הבעל קאי אלא ל"ג כשנר אמה כשנר אחותה דמשמע דאמה ואחותה של אשתו קאי ול"ג דא"כ הוה ליה למימר כשנר אחך או כשנר אחותך דהא במדבר עס אשתו מיירי דקאמר הרי את עלי אלא גר' כשנר אחי כשנר אחותי אך הסופרים טעו לכתוב אמה ואחותה: **רבא אמר הא בתלמידי חבם הא בעם הארץ**. ואצי מלדא משגי הכי משמע לדידיה דאין חילוק בין תלמידי חבם לבעם הארץ ואפי' בת"ח בעי שאלה מדרבנן:

והתניא הנודר בתורה וכו'. פירוש והתניא בנימוחא שיש חילוק בין מ"ח לעם הארץ:

עין משפט

נר מצוה

ה א מיי פ"א מהל' נדרים הל"ט סמג לארין רמב טו"ש"ע יו"ד סי' רד פט"ו א:

ו ב מיי שם פ"ב הל' יג סמג שם טו"ש"ע יו"ד סי' רה פט"ו א:

ז ג ד ה מיי פ' יב מהל' שבעות הל' ה ופ"א מהל' נדרים הל' כו סמג לארין רמא רמב טו"ש"ע יו"ד סי' ריב:

תוספות

היינו רישא. פירוש מתני' דפ"ק דתנא לחולין שאוכל לך לא כשר וכו' ואוקימנא כרבי יהודה: אידי דתנן בבשר חזיר. ויכיל דכריס הכנה שאין הנדר חל תנא נמי חולין בדידיהו דבעי ליישב לעולם מתני' לאוקמא דלעטרין למדקא ואצי"ג דמתניא חלד וימנא ה"א לחולין וכו' יהודה הא' דמתניא חלד וימנא פ"ק תנייא אגב גררא ול"ג דלא דליוקא אלא אסור קאמר אגב גררא דאיך והשתא מתוקמא גס כר"מ ולהכי לא הוי מני למיתני קרבן שאוכל לך: **היא דבעי** שאלה מדרבנן ובי פצי לביטור חבי ודא בדרקתני סיפא. וא"ת היכא ס"ד דבעי שאלה מדרבנן והא קתני דמומתינן ר"ל מדאורייתא וכוה"ג אמרינן לקמן ד' נדרים התיבו חכמים ואפי' קאלמר בגמרא דבעי שאלה מדרבנן: אי דהכי אגב **האמור** נמי דהא בתיב לאסור איבר. וא"ת אי"כ כי ידור נדר לדנר הנדור למה לי וי"ל דלא תימא דנר האסור ממיר (פי') [וטען] להפסיק צו מדנר הנדור: ההיא מביעי' ליה לברתניא איזהו איסר האמור בתורה וכו'. דמוקי לה בשבעות פ"ג (דף כ.) למתפיס בנדר או למתפיס שבעות שאומי' זה כזה ונפקא לן מכפילות הלשון דלאסור איסר וא"ת התימא לאצי דמוקי ליה הכי פ"ג שבעות אלא לירנא דלמר התם מתפיס בשבעה ובנדר לא כלום הוא ויך ברייתא מפרס מתפיס שבעות שאומי' לה ואיזה הוא איסר נדר האמור בתורה הרי שאמר הרי עלי שלא לאכול בשר וכו' דכיון שמוכר בזהיא שלא לאכול הוי עיקר הנדר ומסבירא נפקא ליה ולא משום פסוק אי"כ לדידיה כפילות דלאסור איסר למה לי ושמי יס לומר דלירנא אין להקשות מן הכפילות דלאסור איסר משום דירנא אמר התם דאיסר הוא לשון כפי' עצמו [ואסן] הוצילו גלשון נדר נדר כגון שאמר ככר זה עלי לאיסור ואס הוצילו גלשון שבעה שאמר איסור שלא יאכל (בבב) [ככר] זה הוי כאילו אמר שבעה שלא